

Naujienu Antroji Dalis

NR. 729

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XX METAI

Akt. Rūtos Lee - Kilmonytės pastangos

(Močiutė jau Hollywoode)

Visiems lietuviams labai gerai žinoma, Hollywoodo filmų

aktorė Rūta Lee-Kilmonytė, šiomis dienomis, po ilgų metų ir labai didelių pastangų iškviesti močiutė - bobutė į Ameriką, šiandien susilaukė didelio džiaugsmo. Ją pasitiko spaudos ir televizijos reporteriai, garsino ją su močiute ir Lietuvą.

Rūtos pastangos ir didelis ryžtas šiandien visai šeimai suteikė labai didelį džiaugsmą. Kažin kiek šiandien mes rastumėm tokių lietuviškų Rūtų, kurios savo pastangomis tiek laimėtų? Rūta, kaip žinome, gimė Kanadoje. Lietuvos nėra mačiusi, taip pat niekados neregėjo ir savo senelės. Bet vis dėlto ji rūpinosi ja ir niekados neužmiršo, kaip ji sako, "savo gražaus krašto Lietuvos". Ji apie Lietuvą svajojo, siejojos, kad ji dabar yra pavergta ir rūpinosi, kad ji būtų vėl laisva. Jos rūpestis, jos vargas ir jos lietuviškumas bei kalba, gali būti mums, ypač naujiems ateiviams intelektualams, kurių vaikai nebe kalba lietuviškai, reikšmingas pavyzdys!

Rūta rūpinosi savo senele jau septyni metai. Ji dėl jos važiavo net du kartus į pavergtą Lietuvą, iš ten ją parsivežti pas save. Antrą kartą, kai ji gavo žinią, ji turėjo būti Kanadoje ir vaidinti vienoje filmoje. Kągi Rūta padarė? Ji atsisakė filmo ir išvyko į Lietuvą močiutės paminti. Juk močiutė 85 metų amžiaus. Gink Dieve, susirgtų kelionėje! Viena ji negali važiuoti. Kalbos nemoka ir t. t. Ji motinai priskaičiavo visokių dalykų ir viską metus į šalį, pati išvyko. Močiutė globojo kelionėje, ją tebegloboja ir čia. Ji lyg angelas sargas visą laiką tebelaksto, kad tik senutei čia būtų gera ir ramu. Jos pastangomis močiutė apmiegta gražiai, švarutėliai. Jos visas rūpestis, kad tik bobutė mumis nenusiviltų! Kad nors čia jai būtų gera ir ramu. Juk kiek ji iškentėjo. Matė visko savo gyvenime ir neapsakomo vargo turėjo... šitokią gyvenimo įvyki suži-

nojęs, paskambinau Rūtai ir prašiau skirti laiko apsilankyti. Maloniai sutiko.

— Galite atvažiuoti apie antrą valandą? Šiandien buvo užsienio spaudos atstovai, vakar televizijos žmonės. Pavargino, bet jūs man visada laukiami.

Padėkojau ir pasirengiau pamatyti tą senutę, kuri tiek daug iškentėjusi, šiandien pasiekė laisvąjį kraštą.

Rūtos-Lee šeimoje

Nuo mano gyvenvietės iki Rūtos, gal pora mylių. Gražios kalnų pašlaitės, Hollywoodo bulvaras ir kalnai, kur Rūtos gražioji rezidencija. Žmona sustojo pirkti viešniai rožių. Juk kaip gi aplankysi ir pasitiksi be nieko. Pakelėse daug gražių sodybų. Štai įkalnis ir Kilmonių gražioji namai. Pirmieji išnuomavimui neseniai pastatyti, — naujutėliai. O ten aukščiau jų pačių. Graži ir erdvi rezidencija, kaip tik filmų aktorei gyventi.

Prie durų pasitinka Rūtos mamytė. Ji visada linksma, širdinga ir maloni. Mums prabilus lietuviškai, pasigirdo ir senutės balsas.

— Nugi lietuviai! Lietuviškai kalba! Kaip smagu girdėti. — Atbėgo ir Rūta, viso to kaltininkė. Ji linksmutė ir energijos pilna. Nors vėliau ir skundėsi nuovargiu, bet iš jos veidelio anaipol taip neatrodė. Mes pasveikinome senutę. Ji žilutėlė. Jos veidas gyvenimo vargo išvagotas. Ji taip meiliai šypsojosi ir sveikinasi. Prie jos balto veido ir plaukų, gražiai derinai kremos spalvos suknelė.

— Matai, čia buvo laikraštiniškai. Tai bobutė prašė apmieginti taip, kaip ji iš Lietuvos išvyko. O dabar, atvažiuojant lietuvių spaudos žmogui, mes ją apmiegėme amerikoniškai, — juokdamosi pasakė Rūta-Lee. Tikrai, kad jai labai tinka, pagyrė mano žmona.

Po keletos nuotraukų, mus paprašė į vidų. Ten radome ir barą. Rūta sutaisė gėrimus ir prasidėjo kalbos. Atėjo pats šeimnininkas — p. Kilmonis. Jis vis rūpečių pilnas.

Senutės vargai

Ką gi padėtų, jei ji ir viską išpasakotų? Juk 12 metų Sibire... Juk tai neapsakoma. Taigi. Kai paklausiau jos, kaip ji dabar jaučiasi čia, jos atsakymas buvo — Vaikeli, ir meldžiuosi ir žegnojuosi. Pabudusi naktį ir vėl žegnojuosi ir dėkoju Dievui, kad jis man taip geras buvo ir padėjo išbristi iš visų vargų. Jei aš galėčiau rašyti (ji moka truputį skaityti, bet nerašo), tai rašytų.

(Nukelta į 3 psl.)

Gabriel Anton, koncerto salėje galiojančių formalumų nevaržomas, groja ir kartu kaitinasi saulėje Long Island, Manhattano konservatorijos patalaidimėje.

Adolfas Baliūnas

LIETUVOS EKONOMISTAI

Ekonomisto profesija buvo mažai žinoma Lietuvoje nepriklausomybės pradžioje. 1922 metais įkurtame Lietuvos universitete nebuvo atskiro ekonomikos mokslų fakulteto. Teisų fakultete buvo tik atskiro ekonomikos mokslams katedros, k. t. politinės ekonomijos, statistikos, finansų teorijos ir prekybos teisės. Tik vėliau buvo sudarytas atskiras ekonomijos skyrius ir pats fakultetas pavadintas Teisų ir ekonomijos fakultetu. Baigusiems teisų fakulteto ekonomijos skyrių buvo duodamas diplomą ir suteikiamas diplomuoto ekonomisto vardas. 1939 metais atgavus Vilnių prie Vilniaus universiteto buvo sudarytas savarankiškas Ekonominių mokslų fakultetas su plačia ekonominių mokslų programa.

Ekonomikos mokslų profesoriai

Pirmieji ekonominių mokslų dėstytojai universitete nebuvo specialiai paruošti ekonomistai, bet tik Rusijos prekybos institutuose ar teisų fakultetuose ekonomijos mokslus ėję asmenys.

Prof. Petras Šalčius

Politinės ekonomikos kursą Lietuvos universitete dėstė žymus kooperatininkas Petras Šalčius. Jis buvo stiprioje anuometu labai garsaus rusų ekonomisto Tugan-Baranovskio įtakoj. Petro Šalčiaus išverstas į lie-

tuvių kalbą Tugan-Baranovskio Politinės ekonomijos kursas buvo pagrindinis pirmųjų lietuvių ekonomistų studentų vadovėlis. Vėliau prof. Petras Šalčius pasiskelbė daug originalių mokslo veikalų iš ekonomikos mokslo srities. Ypač vertingi jo darbai iš kooperacijos srities. Petro Šalčiaus kooperatinės idėjos turėjo didelės įtakos visai Lietuvos ūkio santvarkai. Žemės ūkio draugijos, kredito kooperatyvai, vartotojų kooperatinės bendrovės, Pienocentras, Lietūkis ir daug kitų kooperatinių įmonių kurių taip gausu buvo Lietuvoje, buvo kuriamos ir plečiamos šio didžiojo Lietuvos kooperatininko iniciatyva ir pastangomis. Neveltui prof. Petras Šalčius buvo laikomas Lietuvos kooperacijos tėvu. Prof. Petras Šalčius tikėjo, kad Lietuvos sąlygomis geriausia yra kooperatinė ūkio santvarka. Šiai idėjai įgyvendinti jis paskyrė visą savo gyvenimą.

Prof. Albinas Rimka

Kitas žymus Lietuvos ekonomistas buvo prof. Albinas Rimka. Savamokslis tik sulaukęs 20 metų pradėjęs mokytis ir studijuoti, jis iškilo į vieną iš didžiausių Nepriklausomos Lietuvos ūkio žinovų teoretikų ir praktikų. 1926 metų M. Sleževičiaus kabinete buvęs finansų ministru ir nuolatinis Lietuvos Banko ekspertas-patarėjas. Albinas Rimka buvo vienas iš Lietuvos

žemės reformos įstatymo autorių. Jis pirmas tyrinėjo ir paskelbė studijų iš Lietuvos ūkio istorijos, organizavo ir rinko statistinius duomenis apie Lietuvos žemės ūkį, pramonę, prekybą ir gyventojus. Jo pastangomis buvo suorganizuoti pirmieji Lietuvos gyventojų surašymai. Prof. A. Rimka dėstė Lietuvos universitete statistikos kursą ir vadovavo darbams iš ekonominės politikos. Jis buvo pirmasis prie Vilniaus Universiteto suorganizuoto savarankiško mokslų fakulteto dekanas. Tai buvo nepaprastai darbus žmogus. Parašęs ir paskelbęs pirmuosius statistikos mokslo vadovėlius lietuvių kalba, redagavęs ekonomikos mokslo žurnalus, plačiai rašęs spaudoje ekonominiiais klausimais. Būdinga, kad jau bolševikų okupacijos metu iš Maskvos atvykę vizituoti Vilniaus universitetą rusų profesoriai susipažinę su prof. A. Rimka, atėjo iš Social ekonominės statistikos pareikšė, kad tokio moderniška ir kruopščiai paruošto statistikos vadovėlio jie Rusijoje neturi ir zadėjo jį išversti rusų kalbon.

Prof. Vladas Jurgutis

Bankų, ir kredito kursų Lietuvos universitetuose dėstė prof. Vladas Jurgutis. Tai įdomi asmenybė. Kunigas, su aukščiausiais pažymiais baigęs Peterapilio Dvasinę Akademią gyvenime jis pasirinko visai kitą karijerą. Vienu laiku buvo Lietuvos užsienio reikalų ministru, tačiau daugiausia žinomas kaip pirmas Lietuvos Banko valdytojas ir lietuviškos "lito" valiutos kūrėjas. Vytauto Didžiojo universitete Kaune, o vėliau Vilniaus universiteto ekonomikos mokslų fakultete dėstydamas Bankų ir kredito kursą jis išgarsėjo kaip geriausias ir įdomiausias paskaitininkas. Prof. V. Jurgutis tikrai buvo nepaprastų gabumų žmogus. Jis galėjęs be užrašų valandomis skaityti studentams paskaitas apie komplikuočiausias bankines ir kredito operacijas, cituodamas iš atminties daugybę faktų, skaičių ir vardų. Jis buvo didžiausias laisvojo ūkio sistemos šalininkas Lietuvoje. Prof. V. Jurgutis griežtai atmetė visas dogmines ar tai komunistų ar fašistų peršamas idėjas tvarkyti ūkį valdžios įsakymais iš viršaus. Jis netikėjo, kad raudonieji ar rudieji valdžios ar partijos pastatyti "činovnikai" sėkmingiau pakels ūkio gerovę nei savarankiški, laisvi, su ūkine iniciatyva žmonės. Gaila, anuo metu ir Lietuvoje buvo nemaža žmonių, kurie nesuprato, kad ūkinės pažangos negalima sukurti valdžios įsakymais, kad ūkis vystosi pagal savo principus ir dėsnius. Valdžios pareiga tik padėti ir sudaryti palanknes sąlygas ekonominei iniciatyvai. Suprantama, kad prof. V. Jurgutis negalėjo patikti nei bolševikams, nei naciams. Pirmieji okupavę Lietuvą tuoj atleido jį iš profesoriaus pareigų, o antrieji ištrėmė jį garsiąją na-

St. Petersburg, Fla., yra šuo, kuris labai mėgsta gėlių aromata. Šunies vardas yra "Darling Dan". Jis laikomas gražiausiu gėlyne, vadinamam "Sunken Gardens" ir užima 5 akurus žemės. Šuo apusto tūkstančius gėlių, bet nei vienos nenukanda.

cių Stutthofo koncentracijos stovyklą, iš kurios prof. Jurgutis stebuklingu būdu grįžo gyvas, bet paliejęs.

Prof. Jonas Šimkus

Ryšį su ekonomikos mokslais turėjo ir pirmasis Lietuvos universiteto rektorius prof. Jonas Šimkus. Nors jis nebuvo ekonomistas, tačiau skaitė paskaitas iš Privatinio ūkio mokslo. Šis kursas turėjo apimti tai, ką Amerikos universitetuose vadinama Business Administration. Vėliau Vilniaus universiteto ekonomikos mokslų fakultete Anglijoje mokslus baigęs Dr. Jurgis Brožaitis suorganizavo įmoninės ekonomikos katedrą, kurioje buvo skaitomos paskaitos iš vokiečių vadinamos Betriebswirtschaftslehre ar anglų Business Administration. Davęs pradžią šiam mokslui Lietuvos Universitete prof. J. Šimkus bendrai buvo didelis Lietuvos supramoninimo šalininkas. Lietuvos industrializacijoje jis matė mūsų krašto ekonominės pažangos pagrindą.

Jonas Aleksa

Nors Lietuva buvo beveik išimtinai žemės ūkio kraštas, tačiau žemės ūkio ekonomika buvo viena iš labiausiai apleistų doktrinų universitete. Žemės ūkio ekonomikos kursą skaitė ilgametis žemės ūkio ministeris Jonas Aleksa. Užimtas darbais ministerijoje J. Aleksa skaitė paskaitas su didelėmis pertraukomis. Jono Aleksos siauras ir trumpas kursas, žinoma, negalėjo aprėpti didžiausios Lietuvos ūkio šakos — žemės ūkio. Ką kodėl buvo manoma, kad žemės ūkio ekonomika yra ne ekonomistų, bet agronomų reikalas.

Kiti dėstytojai

Be jau minėtų profesorių Ekonomikos mokslus universitete dar dėstė visa eilė lektorių, k. t. draudimo kursą skaitė T. Feterauskas, Valstybinio Draudimo Įstaigos valdytojas, atskaitomybė - buhalteriją — Jonas Mašiotas, Valstybės Kontrolės direktorius, apie Lietuvos pinigų —

Veryha-Derevskis ir t. t.

Atskirai tenka paminėti prof. Alfonsą Moravskį, kuris skaitė Lietuvos visuomenės ūkio kursą. Būdamas iš Vilniaus jis silpnai mokėjo lietuviškai, nors paskaitas skaitė lietuvių kalba. Jis buvo senas socialdemokratų veikėjas, gerai susipažinęs su Lietuvos ūkio pobūdžiu ir gyventojų socialiniais santykiais. Nors ir labai sunkiai skaitydamas savo kursą jis vis dėlto sugebėdavo sukelti studentų tarpe domėjimąsi savo krašto ūkio gyvenimu. Jo paraginti kai kurie studentai paruošė vertingus darbus iš atskirų Lietuvos ūkio šakų, k. t. miškų ūkio, žuvininkystės, transporto, geležinkelių, užsienio prekybos ir t. t.

Kitataučiai profesorai

Iš kitataučių profesorių ekonomikos mokslus dėsciusių tenka suminėti žymų finansų ir mokesčių žinovą, buv. Rusų imperijos finansų vice-ministerį ir paskutinį caro užsienio reikalų ministerį prof. M. Pokrovskį. Prof. M. Pokrovskis dirbdamas Lietuvos universitete parengė ir išleido didžiulį veikalą "Finansų mokslo pagrindai". Šis veikalas per ilgus metus buvo vienišelis finansų mokslo vadovėlis lietuviams studentams ekonomistams. Ekonominių doktrinų istoriją skaitė didelis lietuvių bičiulis vokiečių Dr. V. Jungferis.

Naujosios jėgos

Nors ir jaunas buvo Lietuvos universitete ekonomijos mokslų skyrius, bet per keletą metų buvo paruošęs nemažą būrį lietuvių ekonomistų. Kai kurie baigę mokslus Lietuvoje dar vyko pasitobulinti į užsienius. Sugrįžę kai kurie įsitraukė į mokslo darbą. Jų tarpe tenka paminėti Dr. Juozą Pajaujį, Dr. Dz. Budrį, Dr. Juozą Bučą, Dr. D. Gesevičių, Dr. Praną Pdalskį-Padalį, Dr. Jurgį Brožaitį. Jie visi buvo pakviesti dirbti universitete ir metrukus galėjo pavaduoti senesnius profesorius. Vilniaus universitete įsteigus savarankišką ekonomikos mok-

slų fakultetą, dar buvo pakviesti į fakultetą Dr. Steponas Stankus, J. Meska, J. Pažemeckas, J. Lukša ir kiti. Tuo būdu buvo užtikrintas Lietuvos ekonomistų priauglis.

Lietuvos valstybės aparate ir ekonominėse organizacijose taip pat dirbo nemaža prityrusių ekonomistų, daugiausia mokslus baigusiu užsieny ir ten įsigijusių daktaratus iš ekonomikos mokslo sričių. Visų jų suminėti laikraštiniame straipsnyje neįmanoma. Plačiau spaudoje ir visuomenėje reikėsi Dr. V. Juodeika, Dr. Kazimieras Sruoga, Dr. Grigas Valančius, Dr. Juozas Kaškelis, Dr. Albertas Tarulis ir kiti.

Prieš bolševikų invaziją Lietuva jau turėjo nemažą gerai teoretškai paruoštų savų lietuvių ekonomistų, kurie tyrinėjo ar vadovavo mūsų krašto ekonominiam gyvenimui.

Pabaigoje norėtusi pažymėti, kad nors labai skirtingose sąlygose išugdyti ir įvairiuose kraštuose baigę mokslus bei turėję skirtingas politines pažiūras iškilę Lietuvos ekonomistai nebuvo užsikrėtę komunistinėmis idėjomis. Nė vienas lietuvis ekonomistas nesiūlė atimti iš ūkininkų žemę, suvaryti juos į kolchozus ar sovchozus. Niekas neagitavo už privačios nuosavybės panaikinimą, namų, įmonių konfiskavimą ir pavidimą jas valdyti partijos paskirtiems komisarams. Lietuvai komunistinė santvarka su jos kolehozais ir sovchozais buvo užkrauta Maskvos įsakymu, kad Kremliaus valdovams būtų lengviau išnaudoti mūsų kraštą, kaip jų raudonosios imperijos koloniją.

"NAUJIENOS" gali rašyti

kiekvienas ir apie viską.

GERBIAMAS NAUJIENŲ PRIETELI,
PAAUKODAMAS NAUJIENŲ MAŠINŲ FONDUI ATLIKSI DIDELI IR GARBINGA DARBA. KIEKVIENA DIDELĖ AR MAŽA AUKA BUS TINKAMAI ĮVERTINTA

AKT. RŪTOS LEE...

(Tęsinys iš 1-*mo* pusl.)

čia ir rašyčiau. Mes juk žinome, kad čia gerai žmonės gyvena, bet kad taip, kaip aš dabar matau — nemanom ir netikėjom.

— Tikėjai rasti savo dukterį taip gyvenant?

— Oi ne! Čia aš ją radau gyvenant kaip karalienę. Kurgi mes tenai būdami galėtume suprasti, kad ji taip čia gyvena.

— Negaila buvo išvažiuoti ir palikti visus savus, kur tiek daug išgyventa, iškentėta ir kur ir gražių dienų turėta?

— Ne. Laukiau tos dienos, kada galėsiu išvažiuoti, o kada jau papirčiai buvo pagatavę, tai ir aš džiaugiausi ir visi mano giminės. Net ir ligoninės seserys džiaugėsi ir linkėjo man daug gero. Tik daugelis man sakė, kad jei dar tu nuvažiuosi, tai bus stebuklas. Man jau aštuonios dešimtys penki metai, tai jie visi galvojo, kad man ta kelionė bus per sunki. Bet aš nors ir pirmą kartą lėktuvu skridau, jaučiausi labai gerai. O štai mano anūkėlė mane visą laiką globojo ir labai aš jai esu dėkinga. Tai vaikas, kokių ne daug čia yra. Gera mano Rūtelė — baigė senutė.

O Rūtelė tik šypsosi į ją žiūrėdama. Ji mena, kaip įdomesnį įvykį, kai įėjusi į bažnyčią ir radusi vieną rusą filmuojantį su kepure. Ji priėjusi ir jam kepurę nuėmusi. Juokėsi senelė iš jos, o Rūta sako: — Aš jam tą kepurę įdaviau į rankas, sakydama, kad čia yra šventa vieta ir su kepure stovėti negalima!

Pasakojo, kad Aušros Vartai apleisti ir daro slegiantį įspūdį. Baigęs pasikalbėjimą su bobute, kreipiausi į Rūtą, sakydama — Na, Rūta, kaip jautiesi dabar, po septynių metų pastangų bobutę jau čia turėdama? Juk beveik nebesitikėjai ją čia parsigabenti?

— Jaučiuosi truputį pavargusi. Dabar vėl reiks skristi į New Yorką. Taigi norėtusi prieš tai kiek atsikvėpti. O kad senelę atsivežti pavyko, tai lyg koks stebuklas. Vargo buvo. Net šiandien dar nenorėčiau viso to vargo pasakoti.

— Kaip atrodė Lietuva kai pirmą kartą išvydai?

— Man atrodė, kad labai gražus kraštas, tik žinau ne visa taip, kaip turėtų būti. Liūdnoka...

— Turėjai pasikalbėjimų bei susitikimų su krašto žmonėmis?

— Taip, mane jie labai gražiai priėmė, sakėčiau, paklojo raudoną karpetą. Nors aš su jais daug negalėjau kalbėtis. Pasakiau jiems, kad man daug kas čia nepatinka, o jums gal mano galvojimas nepatinka. Tai ir daug ko vengėme kalbėti.

— Kaip dabar, antrą kartą lankantis, atrodė ir kaip jie ten dabar priėmė?

— Antrą kartą jau nebuvo to didelio entuziazmo. Mane priėmė kur kas kukliau. Nors man labiau patiko vasarą ten būti. Žmonės linksminosi. Šviesiau apsirengę ir geriau išrodo. Gi

žiemą visi labai tamsiai apsirengę. Mes gi buvome su kremniais minkais, tai į mus žiūrėjo lyg mes būtumėm iš mėnulio iškritusios. Stačiai sustodami nužiūrėdavo, kad net neįauku darėsi.

— Nebuvo jokių nemalonumų? Juk nežinau ten, kas gali nutikti?

— Man ne. Beje, buvau užklausta dėl įstojimo į komitetą rezoliucijoms remti. Turėjau aiškintis. Bet tai lengvai praėjo. Gali gi suprasti, nes dar aš rengiuosi parsitraukti savo tetulę, tai yra mano mamos seserį. Visi popieriai jau sudaryti ir man pažadėjo ją išleisti. Tai kaip gi aš turėsiu nemalonumų arba, kaip gi aš apie juos kalbėsiu. Supranti pats gerai, ar ne?

Taigi, kad suprantu. Savi reikalai sutvarkyti reikia. Mums tai turi būti suprantama. Kai kas gal ir kitaip galvoja, nežinau. Kartais kalbėti nedaug tegali.

— Sakyk man, Rūta, dabar esi iškilusi ir žinoma labai plačiai. Kaip jautiesi ir ar esi patenkinta? Kokie ateities planai? Ko dar norėtumei atsiekti?

— Esu labai patenkinta savo likimu. Ateities planai? Sunku būtų apie juos kalbėti. Jų daug. Ar jie man pavyks įgyvendinti ar ne — nežinau. Dar jų daug. Jei nebeturėčiau ko siekti ir į ką veržtis, būtų jau galas gyvenimo.

— Mes didžiuojamės Rūta. Gar sinė mūsų Lietuvą ir mus. Ar mes kartais neįsiskaudiname?

— Lietuviai turėtų daugiau susiprasti ir sugyventi. Turėjau ir aš nemalonumų. Nuo pirmo mano įvažiavimo į pavergtą Lietuvą, lyg koki šėšėlių lietuviai manyje įžiūrėjo. Nors aš jiems visada esu ta pati, nuširdžiai trokštanti jiems gero ir Lietuvai laisvės. Kodėl jie nenori suprasti, nežinau.

Baigėme tą ilgą keletos valandų pasikalbėjimą. Pasikalbėjimą, kuris šiandien dėl tam tikrų priežasčių nėra pilnai užrašytas; pasikalbėjimą, kuris buvo šiltas ir daugiškas, mielas. Ji rodė dovanas anapus gautas. Klumpės didelės, kad net man ant kojų lenda.

Atvyko vienas produceris (filmų gamintojas), paįvairino mūsų temas ir kalboms nebuvo galo. Nukrypus į filmų pasaulį, apibėgome greitomis jos praeitį. Ji pažadėjo duoti platesnį pasikalbėjimą ta tema kitą kartą. Juk neilgai trukus grįšiu iš New Yorko ir tada vėl pasimatysime, sako.

Atsisveikinome ir palikome tą laimingą šeimą, kuri džiaugėsi po tokio ilgo ir vargingo kelio vėl visi būdami kartu.

Juozas Kaributas

SKAITYK PATS IR PARAGINK
KITUS SKAITYTI
NAUJIENAS

CHICAGOS SVARIAUSIAS IR
MODERNISKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

B. Goldwater apie Jungtines Tautas

Pavergtųjų laisvinimas rezoliucijomis, tai nereali svajonė, — aiškėja iš jo knygos

Senatorius Barry Goldwater, respublikonų prezidentinis kandidatas, parašė knygą: "Where I Stand". Iš spaudos knyga išeis rugsėjo 8 d., bet jau dabar laikraščiuose spausdinamos tos knygos ištraukos. Be abejo, knyga skirta rinkiminei agitacijai. Joje sen. Goldwater dėsto savo pažiūras į Amerikos vidaus ir užsienio politiką. Aiškina, kas dabar negerai, ką jis geriau padarytų.

Lietuviams sen. Goldwaterio knyga labiausiai įdomi, kur jis kalba apie Jungtines Tautas. Turime labai garsiai besireklamuojantį rezoliucijų komitetą, kurs siekia Lietuvai ir kitoms Pabaltijo valstybėms laisvės per Jungtines Tautas. Ir senatorius B. Goldwater šįmet, rinkiminiais metais, įregistravo senato registracijoje rezoliucijos pasiūlymą, kad Jungtinių Amerikos Valstybių vyriausybė kreiptųsi į Jungtines Tautas ir reikalautų, kad komunistai iš Lietuvos ir kitų Pabaltijo valstybių išsikraustytų ir kad ten būtų atlikti "laisvi", Jungtinių Tautų organizacijos priežiūroje, rinkimai. Prie tų rezoliucijų Amerikos kongrese "pravedimo" labai reklamuodamasis dirba losangelis Leonardas Valiukas, pripažinęs, kad jo ir suorganizuoto komiteto veiklą lietuviai labai nedosniai teremia. L. Valiuko ir Co. veiklos kritikai ne kartą yra išdėstę savo mintis, kodėl rezoliucijų sumanytojų darbas nebus sėkmingas.

Ir stebėtina. Senatorius Goldwateris yra įregistravęs Amerikos senate rezoliucijos projektą, tačiau jo knygos ištraukoje, kuri laikraščiuose skelbiama, jis teigia taip, jog netiesioginiai nuteikia prieš rezoliucininkų veiklą bei patvirtina rezoliucininkų veiklos kritikų teigimus, kad siekimas rezoliucijomis ir Jungtinių Tautų pagalba išlaisvinti Pabaltijo tautas yra tik nereali svajonė.

B. Goldwater rašo, jog dažnai yra kalbama, kad sunkumai, kuriuos turime su komunistais, gali būti išlyginti Jungtinėse Tautose. Bet tai esanti neteisėybė, kurią daug kartų įrodžiusi Jungtinių Tautų istorija. Jungtinės Tautos, kaip aiškina sen. Goldwater, yra tik diskusijų vieta, tad šiose aplinkybėse pa-

stangos išgauti iš Jungtinių Tautų ką nors daugiau tik silpnina gerus tikslus, kuriems galėtų patarnauti.

Atpasakotas angliškasis sen. Goldwaterio tekstas yra toks:

"Such difficulties as we have with the Communists, it is often said, can be ironed out in the U.N. This is not true, and the history of the U. N. has proved it abundantly and clearly.

The U.N. is a discussion forum. Attempts to make more of it at this juncture actually weaken the good purposes it can serve".

Atrodo, jog komentary ne reikia: žino senatorius, kad Jungtinės Tautos neprivers Sovietų iš Lietuvos išsikraustyti, žino, kad ir Amerikos kongresas rezoliucijos projekto nesvarstys, bet rinkiminiais metais "pasigerino" tiems, kurie jį žada reklamuoti, kongrese įregistruodamas rezoliuciją.

Toliau sen. Goldwaterio knygoje aiškinama, jog Jungtinės Tautos diskusijomis gali atsiekti skirtingų nuomonių išlyginimo, bet negali kurti politikos, prievartinės politikos, neturi galios kaip suvereninės valstybės. Peržvelgęs, jog Jungtinės Tautos jau turi 112 narių ir kad vos 10% pasaulio gyventojų skaičiaus turintieji Jungtinių Tautų nariai surenka jau net du trečdalius balsų Jungtinių Tautų plenumo, sen. Goldwateris iškelia tą faktą, kaip entuziastingai, komunistams remiant, 1960 metais Jungtinės Tautos priėmė "antikolonializmo" rezoliuciją.

Amerika ir kitos laisvę mylinčios šalys Jungtinėse Tautose gali kiekviena proga kelti sovietinio kolonializmo plėtimosi pavojų ir pavergtųjų likimą, bet laisvinimo nutarimų atsiekti neįmanoma. Laisvo žmogaus rankoje NATO esąs svarbiausias įrankis kovoje prieš komunizmą, o ne Jungtinės Tautos. Taip aiškina B. Goldwater.

J. Klauseikis

AUKOKITE PATYS
IR PARAGINKITE KITUS
AUKOTI NAUJIENŲ MAŠINŲ
FONDUI

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi išitikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: Central 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

MARIUS KATILISKIS

PRASILENKIMAS

Iš "Sventadienis už miesto" apysakų knygos, už kurią Mariui Katiliskui Rašytojų Draugija paskyrė \$500 premiją. Knyga išleido Terra, 3237 W. 63rd Street, Chicago 29, Illinois.

Mano namuose nė žmonos, nė meilužės. Ir jokia mergina nepereina skersai mano kelią iš tų šimtų kasdien rimtais ir išgalvotais reikalais skubančių šen ir ten.

Aš neturiu rūpesčių, kurie slėgtų mano dvasią. Draugai seniai mane apleido, net ir tie, kurių prierašumu nebuvo galima abejoti. Tarp mūsų laikėsi retas jaunų žmonių tarpe abipusio pažinimo jausmas be mažiausios egoizmo priemaišos. Ir kada kalbu apie draugus, senus ir buvusius draugus, lenkiuosi jiems, kupinas dėkingumo. Jie apleido mane pačiu tikriausiu laiku, pajutę, kad vienatvė man tinka už vis geriau.

Aš neturiu ir giminių — nė tolimų, kurių jungties niekad negalėčiau susekti, nė artimų, kalbančių ta pačia motinos tarne. Tas reikalas pradėjo krypti nežinia kur, sužinojus seserį gyvenant kažkur šiaurėje. Ūmai pasiruošiau ir pasileidau kelin. Ir artėdamas ton vieton, atgaviniau paveikslą jaunos mergaitės, ilgom kasom, su studentiška kepuraitė, kuklios ir svajingos. liūdnom mūsų šeimos akim. Ji buvo ištėkėjusi ir augino sūnų. Svaiais dėvėjo akinus, kas labai pritiko jo užsiėmimui — vartyti visokias storas knygas. Savo darbą ir laiką jis tvarkė griežtai apgalvotais nuostatais. Sesė atrodė linkusi į nutukimą, ir kažkoks tingumas reikėsi jos judesiuose. Taip. Ačiū. Jie gyvena labai paprastai. Nė sveikatos, nė ko nors daugiau jiems netrūksta. Mūsų pokalbis netrukus pasibaigė. Aš dar bandžiau kalbinti savo seserėną, teiraudamasis, kaip jam patinkas dėdė. Sesuo paėmė vaiką už rankos, tardama: "Pasakyk labanakt ponui, Jurguti". Tuo pačiu man parodė, kur turėčiau pernaktuoti, jei to užsimanyčiau. Ryt, prieš antrą, stotyje laukiau traukinio atgal.

Aš vėl buvau patenkintas, beveik laimingas. Sugrįžau, žinodamas, kad niekas manęs nelaukia ir niekas nėra pasikėsinęs į mano rimtį. Dabar aš galėjau ramiausia širdimi atsiduoti namų tylai ir savo paties patogumams.

Man nieko netrūksta. Aš turiu visa, ko tik geidžia mano akys. Puikių reginių ir lengvos nuotaikos, suteikiančios man galią pasikelti virš stogų ir plaukti su pūkiniais debesėliais, su šilko voratinkliais. Klausytis vėjo šniokštimo paskutiniose rudens lapuose. Kokia giedra pateka kas rytas mano languose! Aš jau nebeprisimenau ūkanų ir nuobodžių liūčių, trunkančių tris dienas iš eilės. Saulė leidžiasi visuomet už kalvų grandies, ir augšti kaminų siluetai ilgai kybo danguje, kurio spalvos tuomet negalima tiksliai nusakyti. Jis lygiai pa-

našus į anksčiau matytą dangų visose jo atmainose.

Ir mėnesiena išsilieja, tartum sidabro ir žalvario lydiny. Ir visos žvaigždės tebespindi tų naktų danguje. Tik tai nebemačiau mano jaunystės žvaigždės. Vienos didelės ir atskiros, plevenusios kaip žibintas, iškeltas virš kalnų. Ją esu pametęs, bet tai gerai, kad nebeatseku vienos žvaigždės — mano vaikystės žvaigždės.

Aš einu laisvu žingsniu. Mano žvilgsnis yra žvitraus ir mostai tiesūs. Taip aš praeinu pro visas pinkles, ir lemties užgaidos man yra niekai. Aš galiu pasijuokti iš visų pastangų pakreipti mane iš tako, kurį laikau pačiu tinkamiausiu.

Aš neturiu tikslo. Aš neturiu sielvartų, ir vargiai kam nors pavyktų mane įtikinti, kad galima griaužtis dėl tokių niekų, kaip merginos neištikimybė arba gaisras, surijęs visą ilgų metų darbą, arba bankrotas, ar dar kas panašaus. Aš išbandžiau save daugelyje aršių kovų, visuomet turėjusių tragišką pobūdį, ir su pasitenkinimu galėjau stebėti jų galą.

Aš pasidariau tartum riebalais išteptas, nuo kurio nubėga vanduo — visa, kas nereikalinga. Dienų dienom galiu stebėti gyvenimą su visom jo apraiškom, patsai palikdamas nuosaly. Man tereikia sugretinti tai, kas buvo ir kas dedasi, kad galėčiau patvirtinti menkystę ir visišką beprasmybę. Aš esu išėjęs iš to rato, dėl ko, be abejo, galiu didžiuotis. Yra nubrėžta linija, savotiškas brūkšnyš — šonuoe, priekyje ir užpakaly, ir čia yra mano žemė. Ir joje esu šeimnininkas, galįs laisvai veikti ir jaustis.

Eibė mano kaimynių, žavingų ponių — našlių, gyvenančių moterystėje, pasimetusių ir susiradusių senus ir naujus vyrus. Ponių, turinčių majorus, urėdus, agronomus, direktorius. Dantisčių, mokytojų, medikių, balerinų — visa kilnių ir trapų, kaip šiltnamio gėlės, būtybių galerija pradžioje bent atsakydavo į mano pasveikinimus, deramai savo vertei ir padėčiai. Tačiau kaimynija darėsi pastebimai šaltesnė ir santūresnė. Aš dargi žiūrėjau paslėptą, tačiau gana prastai, pašaipumo liepsnelę jų nuostabiose akyse ir oriuose veiduose. Jei aš buvau mįslė, tai vistiek mano atžvilgiu buvo parodytas gudriausias ir neužpelnytas atsargumas, galėjęs sudrebinti bet kurį iš mažiau patyrusių.

Aišku, būdamas nuoseklus, turiu priminti, kad kai kurios mano kaimynių mėgino užvesti pokalbį, nenusikalsdamos savo rangui ir vietai. Aš parodžiau didelį susirūpinimą sėjomaina, veislinais buliukais ir savo ruožtu paklausiau jų nuomonės apie inspektų trėšimą paukščių mėšlo kompostu. Viešpatie! Kaip galima suklysti!

Iš pirmo žvilgsnio šis paveikslas panašus į pačio moderniškiausio menininko darbą, bet tikrumoje čia nufotografuotos kylančios gaisro liepsnos. Nustatyta, kad kylančios liepsnos turi tendenciją viena artėti prie kitos. Fizikai nori nustatyti to artėjimo priežastis.

Kokio tai esama rudnagio! O mes manėme... Ir taip tos puikios damos suka vingiu, lyg iš tikrųjų jų lepios nosytės užuostų kvapą mėšlo, užsilikusį mano drabužiuose ir panagėse dar iš tų laikų, kai auginau daržoves.

Taigi. Aš praeinun nekliudomas. Mano rankos patogiai ilsis kišenių gelmėse, švilpaujant smagią melodiją. Be rūpesčio taip, be širdgėlos.

Aš nelošiu kortomis. Tame buvo norima išvelgti stoka išsiuklėjimo bei išsilavinimo. Nesugebėti proferanso, ponas? Bet aš juos nutildžiau pareikšdamas, kad neturiu vilčių būti pakviestas klebonijon partijos ir nesiruošiu pasidaryti policininku.

Aš lioviausi gėręs vyną, o degtienes nekenčiau visada. Aš negalėjau žiūrėti į stiklą, trykštantį ir kibirkščiuojantį aštriais spinduliais. Tuose kraujo ir gintaro atšvaistuose šmėžavo tolimos prarastos jaunystės vaidiniai. Aš pabūgau dar kartą išgirsti atkylantį ir skambantį numirėliškoj tyloj aidą anų dienų, taip netikėtai pasibaigusį, nesuprastų ir neišnaudotų. Kad nepabustų upelio čiurlenimu saulėtas juokas, seni ir palaidoti tėviškės garsai — girgždėjimas svirties, šuns lojimas, daina sambrėškoje, tų ašarų gaižumas, surėmusių gomurį, paliekant namus.

Cigaretės dūmuose išsinerdavo grakštutis vaidinys, išsiryškindavo bruožai blyškaus, mielo veido. Ilgų ir tamsių blakstienų nugulti šešėliai, atsidavimo ir lūkesčio persmelktos akys. Pravirų lūpų, troškinusių bučinių kuždėsys. Aš pajusdavau karštą vilnį — aistrų kvėptelėjimą labai arti, ties savimi. Aš negalėjau ryžtis sudėti gėlių ant žuvusios meilės kapo.

Nė laikraščiai, nė knygos manęs nepririša. Aš galiu eiti, kur noriu, nes žinau, kad yra pakankamai žmonių, kurie rūpinasi tuo, kas rašoma ir daroma. Aš

taip pat žinau, kad knygų puslapiai sausi ir pageltę, juose nemigo naktų svaisčiojimai ir nualsintos širdies šauksmas. Kam gi man pasaulio įvykiai — skriaudų, neteisybių, melagingų pažadų reizginys? Reikia tik mažuma būti gudresniam ir nesiduoti vedžiojamam apie kertę.

Aš sudeginau laiškus. Atidžiai atrinkau daiktus, patikrinau mažiausius popierėlius, kad neišliktų kas nors negero. Švari, tuščia mintis — ar begali būti kas geresnio? Ir juo skystesnė aplinka, tuo geriau.

Mano saitai yra nutrūkę su išore, su praeitim, su dabartim. Ji slenka minkštai, katės žingsniu ir beveik neregima, kaip migla mėnulio pilnatyje, nefurinti apribų, gyvasties ir dvasios. Aš galiu žiūrėti priekiu pavirrom akim ir nesudrebėti — visvien kas bebūtų, nes ateityje kartosis visa, kas palikę ir pasėnę, atsinaujinant kituose pavidaluose, tik jau nevykusiai ir grubiai, kad kankintųsi ir vargtų kiti, nelaimingi, silpnučiai vaikai.

Man nereikia sveikinti švintančio ryto ir jo palydovų. Ir nesakau sudie. Naktis dengia šiltą ir nepermatoma skraiste, ir sapnų nėrinys neuždėda nuovargio žymės. Jie dienos žingsnių tūsa ir rytojaus apybraiža.

Ne. Nėra nuobodu ir tuščia. Toji dykuma turtinga savimi. Ji turi visus atspalvius, visus rečiausius virpėjimus. Šalin visokios muzikos — aš pilnai patenkintas tyla.

Nustojęs mylėti, nepradėjau neapkęsti. Yra tarpas ir juo galima pralysti, neužkliūvant ir nesusižeidžiant. Geismų ugnis atvėso. Ji primena negyvą klystžvakių liepsnelę.

O vienok aš siekiau. Laimė man atrodė apsilikusį puošniais rūbais. Kartą buvau atsidūręs taip arti, kad pirštais galėjau paliesti auksines vilnas.

Aš laukiau gimstant sūnaus. Mano judrumas stebino mane

patį. Nebuvau nė taip jaunas, nė pasenęs — artėjas į trisdešimtį. Buvo vasaros pradžia. Negalėjau prisiminti kokios nors iškilmingos dienos, kaip vardinės, sukaktys ar atlidai, vertos pagerbti šauniomis vestuvėmis. Bičiuliai abėjojo bendrai šio žygio tinkamumu, o vienas stačiai rėžė:

— Laikas, vyruti, nė Dievui, nė biesui. Pasiklausk — kas ten dudena rytuose? Vargas bus tau su moterim, broleli...

— Vesti reikia, nieko neištaiysi. O ką gi jau kita?

Taip maždaug buvo atsakyta. Aš nesidaviau kamantinėjamas ir neatvėriau plačiau širdies. E, jei klausysiu visų patarimų, tai liksiu toks pat sustembęs plevėsa. Gudriems išvedžiojimams nebus galo.

Aišku, sudiržęs kavalierius daug ko nežinojo. Reikalas iškilo staigokai, kaip paprastai — kai jo nelauki.

Mano mylimoji nesirodė kokią savaitę. Pagrindo nerimui tartum nebuvo, o tačiau jos elgesys pasirodė keistas, kai po ilgo nesimatymo ji norėjo išvengti susitikimo. Ji išsisukinėjo ir į meilius mano žodžius atsakė kurčiu tylėjimu. Jau tempo, ir aš ne iš karto pastebėjau, kad jos akys užvertkos. Smigus dieglys surėmė krūtinę.

— Na, kas atsitiko? Sėskis ir pasakok, kas tave nuskriaudė, kad žinočiau, ką nubausti.

Mes pasukome už sodno pakalne prie upelio, nužėlusio gluosniais ir juodalksniais. Takelis vingiavo pavandeniu. Atsidūrėme pievose, atsiremiančiose į mišką. Troškus vakaras išskleidė palšus sparnus, nusagstytus blankiom švieselėm. Rasa plovė kojas, ir visur aplink pleveno sodri gyvastis — ganyklų, dirvų, sėdybų ir miškų brandžioje motinstėje. Balzgana naktis sukluso, tartum pasimetusi milžiniškoje vilkstinėje neįprastai surikiavusi daiktus ir nutrynusi aštrius kraštus.

Mes ėjome susiglaudę — du jaunuoliai, didelėmis ir praviromis širdimis, paliesti bendros nedalios, kurios dydžio nebuvo galima apimti. Kraujas tvinkčiojo, ir drėko kakta. Balti, tartum pabarstytas sniegas, kmynai žydėjo abipus tako, ir man dingtelėjo, kad ši naktis parinkta ir paruošta nepaprastam uždaviniui.

Tarp mūsų buvo tylą. Sunkus buvo tas nesuvokimas, o žodžio kaip tyčia neradau. Tada ji prabilo:

— Tu mane paliksi.

Viešpatie! Aš galėjau būti apkalintas tėvažudyste, ar dar kuo baisesniu, ko tuo metu nė nesuvokčiau, bet kas čia dabar?

— Kodėl mane užgaulioji? Po perkūnais, meldžiu man atsakyti!... — pyktelėjau visai rimtai, nes tokį turėjau būdą.

— Ar tu tikrai mane myli? — vėl ji iš naujo.

— Na jau?... Tą tau kalbėjau šimtus kartų. Tegaliu tik pakartoti.

— Nėpyk ant manęs, kad aš noriu šitai žinoti. Ir girdėti visada ir jausti... Tu manęs nepaliksi? — sunėrė rankas ant mano kaklo ir dusdama bučiavo. Jos alsavimas užgniaužė žadą ir užtemdė akis. — Tu manęs

nepamesi, nepaliksi niekad. Brangus mano, vienintelis... Juk tu taip myli mane, savo mažą mergytę?...

— Sėskime...

Žvaigždės pleveno vasaros danguje, upelio dubury, mirgėjo rasoje. Ir ant kmynų ir gysločių baltų žiedų, ir visame tos nakties žydėjime.

— Mes turime susituokti... — sušnabzdė jos lūpos, pilnos žalio ir saldaus laukų kraujo. Jos akys buvo tamsesnės už giliausius šulinius. Tamsūs plaukai uždegė mano veidą ir pečius.

— Vai, kada tu tik nori! — karštai pritariu jos minčiai.

— Ne... Palauk... — ji atlošė puikią galvą ir žiūrėjo kažkur pro šalį. Ji perkėlė žvilgsnį į mano akis, ir tai, ką pasakė, suvokiama ne klausia, bet visu savim: — Aš laikiu kūdikio.

Niekad nebuvau išgyvenęs tokios akimirkos, tokiu šnabzdėsiu ištartų žodžių. Niekad, niekad šito nepatirsiu ateityje, per metų eilę, per metų amžius, per šimtmečius. Ir toji mus apglėbusi tylą, ir drebulys, varstęs mūsų sąnarius. Bijojau pajudėti, kad nenupūsciau lengvučio, kaip pienės pūkas, sapno ir tikrovės lapelio, šviesos ir aklos tamsos mišinio. O betgi tai praskambo taip tvirtai, iškilmingai ir drauge grasinančiai.

Atleidau rankas nuo jos krūtinės, nuo balto veido, spinduliuojančio kaitra, kad galėčiau pasakyti:

— Pasikliauki manim, brangi. Mes būsime dar laimingesni. Ir tepadeda mums Dievas!...

— Aš jau ir taip laiminga be galo. Man gera su tavim. Kaip gera!...

— Bus dar geriau. Mes iškelsime vestuves. Jos gali įvykti kada nori... Kada tu nori.

— Mes nutarsim. Aš pasakysiu kada.

Taip įsukau išimties kelin. Sekančioji diena praėjo savotiškame snūduriavime. Saulė patekėjo ir nubrėžė lanką taip greitai, kad nespėjau atlikti nė dalies numatytų darbų. Aš sustodavau, lyg ką užmiršęs, ir vėl pradėdavau iš naujo, kad mesčiau nebaisę. O turėjau rūpesčių ir galvosūkių. Juk savarankiškai vedžiau ūkį. Ant mano pečių gulė eibės neįprastų ir dar gerai neištirtų reikalų, kuriuos vis dėlto vyliausi įveikti, sutelkęs visą dėmesį ir įgimtą ūkininko kruopštumą. Vasara atvėrė karštą ir neišmatuojamą motinos glėbį, alsavo ir žioravo šviesa, ugnimi, bręstančių ir augančių augmenų tvaiku.

Kažkas mane stūmė išėiti ežiomis ir takais į dirvas, kur iš abiejų pusių sviro galingos rankos palaikinti javai. Išplaukusiu varpų, gimstančio grūdo, rugiažolių ir laukinių aguonų tankmėse laikėsi pridusęs vasarvėžio vėjas.

Ir jaučiau, kad esu sukrestas ir einu netikru, svyruojančiu žingsniu. Akys, tartum, pasitraukė giliau ir blizgėjo karštingiškai. Kietai sučiauptos lūpos šypsojosi. Aš nešiojau savyje milžinišką skaistų ir brangų žiedą. Visko negalėjau aprėpti, sustatyti ir suskirstyti, kad gautųsi aiškus vaizdas. Miško įlankyje stabtelėjau, paveiktas še-

šėlių suklostytos, sutirštintos tamsumos. Juoda gelmė traukėsi į naktį. Prasadėjo ne čia ir baigėsi kažin kur — tokia kraupi tamsa. Ir staiga prisiminiau: — šešėlių dugne šmėkstelėjo palaidas ir išdrikęs vaidinys, nuotrūpa paveiklo, sujauktu turiniu, miglotais daiktais, iškrikusiais judesiais. Buvo kas tai negero ir grėsmingo. Kas ten — aš negalėjau suvokti ir, ar tai likę praeityje, ar jau dabar tiesia į mane rankas?

Aš artėjau savo paskirties vieton. Šit, ką sužinojau iš moters! Ir ar tai nebus išsipildymas neaiškiais troškimais pagrįstų jaunystės sapnų? Mano buities įprasminimas netoli.

Aš ėjau užsimerkęs. Ir mačiau žiedlapių saujomis leidžiantis iš augšto jaunutės svajonės vėrinis. Niekas negalėjo peikti mano skonio. Ji kaip tik buvo ta mergina, siejanti žodžius ir mintį į vieną tekę, kurios versmės yra širdyje. Viskas — net vardas jos galų gale puikiausiai derinosi. Ar nebuvau išaugęs iš ambicingo jaunuolio metų, kad nebūčiau galėjęs suprasti ir atleisti, pažinti ir vertinti. Jos moteriškumas buvo išsiskleidęs, kaip žiedas po troškios nakties.

Aš turėsiu mažą berniukštį. Jis atneš dideles ir tamsias motinos akis, ir, gal būt, mano šviesius, tankius plaukus. Jos nuotaiką ir gyvumą ir mano tvirtus, kampuotus pečius. Jo rožiniuose veideluose galėsiu žiūrėti savo kūdikystę ir taip klausytis, lyg tolimų aidų, pasikartojančių kas kart vis stipriau. Kasdien, kasdien regėsiu, kaip auga ir tvirtėja, kaip tvinkčioja mano kraujas kūdikio gyslose, ir kaip skleidžiasi jo akyse mano numylėtos mergaitės šypseną.

Aušo rytas. Bridau ežiomis, išdrikusiais plaukais, įdubusiais skruostais. Netrukus nužengs į šias lygumas, į mano tėvo dirvas kažkas nauja ir nepaprasta. Ir tą žemę iš mano rankų paims tasai, kuris turi ateiti, lygiai kaip aš — savo tėvo palikuonis. Gim-

toji žemė, mano šalies laukai bus apmokėti mano krauju, kuris turi ateiti ir gyvens po manęs, per amžius.

Miegok, ilsėkis mano žmona. Visos rytmečio paukštės tegul dainuoja medžiuose prieš tavo langus.

Vasara žvarbo, tartum ištirpdyto metalo katilas. Ant laukų ir miškų rymojo įkaitęs dangus, ir akiračio pakraščiai virpėjo žemės garais.

Bičiulių patarimai tebuvo grandis eilėje gandų ir nerimo. Ir be jų aš girdėjau nenutrūkstantį griausmą. Ir kartais nuo karto mano krūtinę paliesdavo šiurpus ašmuo. Ak, kas ten bebūtų, aš turiu išverti. Sutelkti kantrybę ir išmonę, kai laukia dideli darbai ir uždaviniai.

Laukiau sutartos dienos. Mes dažnai būdavome kartu, ir mūsų pokalbiai buvo įgavę savitą, naują pobūdį, pagrįstą tuom, kas turės ateiti.

Laimė stabtelėjo prie mūsų slenkščio. Aš užuodžiau ją. Man tereikėjo ištiesti ranką, kad galėčiau pirštais paliesti jos aukšines vilnas.

Ta diena artėjo. Mes atsiskakėme pirmąkart plano sukviesti draugus, gentis ir geradėjus. Iškelti žibintus medžiuose ir nubarstyti žolynais takus. Mūsų šventė praeis tyliai.

Nieko, berods, netrūko. Oras jau kaito iki raudonumo, ir visuotinis nerimas temdė galvas, drebino širdis. Mes turėjome paskubėti, o po to... Taip, tegul bus palanki mums ir atlaidi Jo ranka. Aš būvau pasiruošęs susiremti su pačiu šetonu. Įsipareigojimai man priduos dar daugiau ištvėrmės ir kantrybės.

Buvo šeštadienio vakaras. Nepasibeldęs įėjau į jaunosios kambarį. Jos nebuvo. Išėjau į kiemą ir vėl grįžau. Palaukiau pusvalandį, vildamasis kokios staigmenos. Dairiausi po jos gūžtą, kur iš kiekvienos kertelės dvelkė jos dvasia, jos buitimi. O ji pati nesirodė. Maža popieriaus skiautė, nelygiai nuplėšta, gulėjo

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolių.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

STATYBOS KONTRAKTORIUS, TURIS VIRŠ 30 METŲ PATYRIMĄ

- STATO • REMONTUOJA • PERSTATO NAMUS •
- GARAZUS • KRAUTUVES IR KITUS PASTATUS •
- DARBININKAI APDRAUSTI.

LIUDAS STAŠAITIS

5523 S. CLAREMONT AVE. Tel. PR 8-8378

šaukti po 6 val. vak.

ant stalelio, prislėgta dėžutės kampučiu. Aš prisikišau prie lango ir skalčiau sutemose:

“Aš grįšiu ryt laiku. Niekas nesusitrukdyt. Lauk. Sužinosi viską. Skubu baisiai. Bučiuoju. Liucė”.

Raidės šokinėjo ir liejosi. O gal ūmai sutemo, ir aš nieko nebegalėjau išvelgti? Popieriaus skiautė tirpo pirštuose. Aš nieko nesupratau, nieku netikėjau. Skaičiau iš naujo ir stovėjau, sugniaužęs laiškelių delne.

Jos namiškiai patvirtino.

— Ji išvyko?

— Liucė išvažiavo...

— Kur?

— Ji grįš ryt. Ar jums nieko nebuvo pranešta?

— Bet ji sugrįš?... Dėl Dievo, sakykite?

— Žinoma. Kaip gi kitaip?

Mane palaikė, tur būt, gerojai įkaušusiu. Kaip ji gali negrįšti? Juk ryt jos vestuvės...

Naktis praėjo. Ji buvo ilgiausia iš visų liepos naktų. Raudona pašvaistė atsimušė ant namo sienų. Ji čia nublankdavo, čia vėl pasiliedavo naujose vietose. Iškilavo augšti dūmų stulpai, į viršų plėtė ir matomi naktį, ir aš suskaičiuodavau iki trisdešimties, kol pasigirdavo duslus trenksmas. Jis mane pasiekdavo kažkaip žeme, ir aš jaučiau jį visu savimi.

Kas atsitiko? Kas yra paslėpta po ta pavojinga išdaiga? Mėginau prisiminti, kas tokiais atvejais daroma. Ar tikrai čia jau taip paprasta? Bet nieko gero nesugalvoju.

Pasikinkęs lengvą vežimėlį, spārėia riščia, anksčiau negu reikėjo, pasiekiau stotį ir laukiau traukinio. Nuvargęs, pašinu veidu geležinkelietis pasakė, kad aš tik be reikalo laukias, kad joks traukinys į tą stotį nebeatės. Lygiai taip kalbėjo ir vyresnis stoties pareigūnas, apygirtis, raudonomis akimis. Pro čia nebepraeis traukiniai nė šiandien, nė ryt. Paskutinis praėjo vakar. Bėgiai išsprogdinti. Ir tiltai. Ir viskas...

Bėgiai ir tiltai susprogdinti. Aš užsikabinau už to sakinio ir negalėjau juom atsikratyti. Girta geležinkeliečio žodžiai skambėjo pražūtingu lėmimu.

Keliai sudėginti ir susprogdinti. Subėjau namo. Kelyje neapsilenkėme. Vežimėlių pakeičiau dviračiu ir pasileidau, nes turėjau būti visur, kur tik galėjo ją išstikyti nesėkmė. Šimtą dvidešimt kilometrų nuvažiauju, pavydamas ir pralenkdamas žmones. Bėglių vežimai vietomis tvindė kelius. Karo mašinos ūžė. Jie bėgo viską palikę, o aš jieškojau savo meilės. Jos netekti aš juk negalėjau.

Jos brolio namuose vyravo netvarka ir tuštuma. Taigi, čia buvusi jauna mergina. Visos žymės atitiko tos moterėlės pasakojime. Ji tikrai galėjusi būti sesuo. Ir jie visi paskubomis išvažiavę į tėviškę. Tikrai taip. Juos turėjau sutikti stotyje. Turėjau, taip... Bet tiltai... Moterėlė iš kaimynijos nieko nežinojo apie susisiekimą traukiniais tokiu metu.

Gal būt mes prasilenkėme. Ti-

krai — mes prasilenkėme. Kad ir kaip norėjau, bet negalėjau būti visur vienu metu. Aš skubėjau, labai skubėjau. Bet kodėl aš nežinojau, kad įvyksta nesu- prantamiausių dalykų, kaip mano mielosios išvykimas, dingimas?

Tiltai buvo susprogdinti ir mano kelyje atgal. Tėviškė paliko, ir viskas, viskas joje. Mano meilė, mano kūdikis, mano gimstančio kūdikio riksmas. Aš nespėjau įsitverti į greitą buities vežimą ir likau nublokštas į kelio dulkes. Karo ugnis degė tarp manęs ir mano namų.

Kas ten buvo tą dieną ir dieną prieš tai? Ir kartą atsiminiau, kad miško pakraštyje buvau nupliekštas aiškiaregystės šviesa. Ji dar nebuvo užgesusi. Žaibas į paslaptį — tvykstelėjusi pikto lėmimo akimirka.

Kas daryti, kad vaikai nerūkytų

Sveikatos autoritetai susirūpinę cigarečių rūkymo didėjimu pradžios m-klų mokinių tarpe

National Educational Association išleido brošiūrą “Cigaretės ir mokykla”, kur iškeliamas faktas, kad pastaruoju metu daugiau vaikų ir nuo dar ankstybesnių metų pradeda rūkyti cigaretes, net dar pradžios mokyklose.

Nustatyta, kad nuo 10 iki 15 metų amžiaus visų trylikamečių mokinių jau rūko ir rūkančiųjų nuošimtis auga, o 18 metų mokinių rūkančiųjų nuošimtis jau siekia 50 %.

Tuo tarpu nėra dar vienodos laikysenos Amerikos mokyklose, kurių vienos visiškai draudžia savo mokiniams rūkyti mokyklų teritorijoje, kitos gi savo mokiniams net rūkymo priemonės teikia, tik su sąlyga, kad rūkantieji mokiniai lankytų specialius kursus, kuriuose išdėsto tabako rūkymo kenksmingumą. Ypač nurodoma, kaip rūkymas kenkia norintiems būti atletais, sportininkais, kur nerūkantieji yra geresni už rūkančiuosius. Nerūkantieji mokiniai yra geresni mokyklos kultūrinėje, meninėje ir kitokioje veikloje ir gauna geresnius mokslų pažymius.

Iš visų priemonių vaikus neprileisti prie rūkymo arba pradėjusių atpratinti, pačių tėvų laikysena namuose skaitoma geriausia.

Health Education and Welfare departamento tuo reikalu išleista brošiūra sako, jog norint, kad vaikas niekuomet nepradėtų rūkyti, pačiam reikia niekuomet nerūkyti, o jei tėvas ar motina rūko, reikia vaikui prisipažinti esant silpnos valios ir nebeįstengiant pikto įpročio numesti.

Jei susilaužinai su vaiku, kad abudu mesite rūkyti, pats niekuomet sutarties nesulaužyk!

Jei vaikas teisinsis turįs rūkyti, nes iš nerūkančių kiti rūkantieji vaikai tyčiojasi ir “viščiuku” vadina, įtikink jį, kad būti tvirtos valios ir savistovaus būdo yra rimčiau ir vyriškiau, negu pasiduoti kitų

“Beatliai” George Harrison, kairėje, ir John Lennon, dešinėje, šnekučiuojasi su Jayne Mansfield naktiniame Hollywoodo klube. Visi trys — kiek tai įmanoma — stengiasi šiek tiek atsigausti.

PRIEŠ 50 METŲ

1914 m. liepos mėn. Pajūrio ir apylinkės (Šilalės valsč., Tauragės apskr.) moksleiviai suvaidino komediją “Audra Giedroje”. Pasisekimas buvo didelis ir už poros savaitių veikalą teko pakartoti.

Anais laikais caro valdomoj Lietuvoj, norint suvaidinti kokį veikalą viešai, reikėjo gauti gubernatoriaus leidimą. Taigi ir šiuo atveju, Pajūrio klebonas kun. Antanas Šufinskis, pasiėmęs savo vardu atsakomybę, kad “Audra giedroje” nesukrės caro sosto, vyko pas šilalės “pristavą”, policijos nuovados viršininką su prašymu gubernatoriui.

Prašymas buvo įteiktas bent porą mėn. prieš vaidinimą. Jau ir afišos paruoštos, o leidimo vis nėra.

Kažkas sugalvojo, kad reikia “patepti” pristavą. Kun. Šufinskis, jau kelintą kartą nuvykęs pas “pristavą”, pakiojo dešimt rublių. Tuokart jau greitai ir leidimas buvo gautas.

Veikalą režisavo studentas Klaudijus Družilauškas; vaidino: Felicija Rekašienė, valstybinės degtinės monopolio vedėja, nebeprisimenu kurio Ivanovo Voznesenskio instituto studentės Kotryna ir Larisa Družilauškaitės, teisių mokslų studentas Vladas Šimkevičius, jo brolis medicinos studentas Mečys Šimkevičius, Stasys Rekašius, vėliau Lietuvos armijos majoras; ir šių eilučių autoriui teko Raulo rolė.

Vaidinimai vyko Pajūrio dvaro savininkų Povstanskių jaujoj, dideliame ir šviam mūro pastate. Povstanskiai — liberalinių pažiūrų žmonės, davė medžiagą ir darbo jėgą scenai pa-

vaikų silpnos valios pavyzdžiui ir tikrai tuo būdu “viščiuku” pavirsti.

Net jei vaikas jokio patarimo neklauso, brošiūra pataria nenusiminti. Dažnai esą vaikas tėvus gerbia ir myli, tik to nemėgsta rodyti, ir patarimų mieliau nori klausyti iš savo mokytojo, gydytojo, kunigo arba sveikatos globėjos - slaugės, negu iš savo tėvų.

statyti ir suolams publikai atsistoti. Po vaidinimų vaidintojams palociuje suruošė iškilmingą vakarienę, kurioje dalyvavo, iš tolimų apylinkių atvykę pažiūrėti vaidinimų, Povstanskių svečiai. Vakarienės metu Povstanskiai pageidavo, kad kas metą pajūrio moksleiviai suvaidintų po veikalą, ir pasižadėjo visuomet ir viskuo remti.

Per abu spektaklius jauja buvo perpildyta žmonėmis. Visi buvo patenkinti. Tik būrelis Pajūrio davatkėlių kėlė triukšmą, kad Pajūrio moksleiviai “pradėjo platinti bedievybę”. O kai už poros savaitių prasidėjo karas, visa burna jos rėkė, kad bedieviai užtraukė Dievo “koronę” visiems žmonėms. Kartą sutikusios gatvėj F. Rekašienę, regokai ją iškoliojo.

Taigi dėl Pirmojo Pasaulinio karo “kalti” Pajūrio moksleiviai.

Kur dabar tie, kurių pastangomis buvo suruošti vaidinimai?

Nepriklausomybės metais savo Paežerio gražiam, ant ežero kranto, vieniemy mirė Dr. Mečys Šimkevičius, Felicija Rekašienė mirė Pajury. 1925 m. kovo mėnesį Kaune karo ligoninėj mirė majoras Stasys Rekašius; K. ir L. Družilauškaitės dingo už geležinės uždangos prieš keletą metų New Yorke mirė Klaudijus Družilauškas; kun. A. Šufinskis po savo audringo ir dramatiško gyvenimo mirė kažkur žemaitijoje, mažojo parapijoj; pirmosios bolševikų okupacijos metu teisininką, šilalės notarą, V. Šimkevičių okupantai išvežė į Sibirą ir nužudė Povstanskis mirė prieš sovietų okupaciją. Pirmosios akupacijos metu okupantai Povstanskienę įkalino Tauragės kalėjime. Prasidėjus karui, iš kalėjimo išsilaisvino. Antrosios okupacijos metu Povstanskienė apsigyveno Keberkščių vieniemy apleistoj kumetynėj, vos porą kilometrų nuo savo palocius. Čia ji iš bado ir šalčio baigė savo gyvenimą.

Aš, po šimts pypkių, dar gyvas ir galiu stebėti pasaulio scenoj vykstančią žmonijos gyvenimo dramą.

J. Bildušas

PSICHOLOGIJOS PATARĖJAS

Parentas pedagogų psichologų mokslinių tyrinėjimų duomenimis
Redaguoja Med. Daktaras Jonas Adomavičius,
Amerikos Lietuvių Vaiko Ugdymo Draugijos, Inc. — Alvudo atstovas

NEKLUSNUMO VAIKAS IŠMOKSTA IŠ ARTIMŲJŲ

Klinikinis psichologas prof. Albinas Liaugminas, Ph. D., Chicago, Ill.

(Alvudo Kultūrinio Penktadienio paskaitos dalies santrauka)

Neklusnumo priežastys glūdi šeimos ir artimosios aplinkos klaidose vaiko atžvilgiu.

Psichologinė tiesa

Vaikui reikia

subrendusių tėvų globos

— Kas vaiką verčia būti nepaklusniu? Kodėl vaikas neklauso? — taip ir panašiai suka sau galvas nevienas tėvų, nuoširdžiai norėdamas savo vaikui gero. Šiuo klausimu trumpai atsakyta tiesa bus štai kokia: vaiko neklausnumo priežastis glūdi šeimos ir artimosios aplinkos klaidose vaiko atžvilgiu. Teisingai čia sako Elena Vasiliūnienė: būtų palaima mums visiems, jei mes nustotume kvailinti vaikus, o kvailinimo vietoje imtume juos tinkamai auklėti ir reikiamai mokyti. Tai realizuosius mums subrendus ir apsišvietus.

Vaikai negimsta nepaklusnūs

Nepaklusnaus vaiko kraujas nėra skirtingas nuo kito, labai paklusnaus ir gero vaiko. Vaikas negimsta nepaklusniu. Jis tik įgyja šią savybę veikiamas tam tikru būdu savos šeimos ir artimųjų draugų jam beaugant.

Idant geriau suprastume, iš kur randas vaike neklausnumo ir kitos ydos, priminkime vaiką kaip fizinę ir dvasinę prigimtį turintį individą. Turime suprasti visus tuos veiksnius, kurie jį apsprendžia. Pirmiausia, vaikas yra kūną turintis tvarinys; jis reikalauja būtiniausių kūnui dalykų: maisto, oro, veiksmo ir poilsio. Be šitų dalykų vaikas negali fiziškai augti, bręsti ir išsilaikyti. Vaikui, pvz., tiek pat yra reikalingas veiksmas, kaip ir poilsis. Jeigu mes neleisime jam veikti — jis nesivystys: paliegs jo raumenys, sunyks — atrofuosis. O kaip dažnai motina čia daro klaidą: pati, pvz., stovi autobuse, o sodina nesėdintį vaiką — taip ir kenčia abu bereikalingai ir abiem žalingai: vienas nepasilsis, o antras — nemankštinas.

Iš kitos pusės — jei neleisim vaikui pailsėti — jis pavargs. Čia vėl prieiname svarbiausią visų vaiko ydų šaltinį: nesubrendusius tėvus, ypač motiną. Svarbiom gydytojo ar inžinieriaus pareigom reikalaujama mokslo ir diplomo, kaip tokio mokslo pasisavinimo įrodymą. Deja, dabartinė visuomeninė tvarka nereikalauja iš svarbesnėms pareigoms besiruošiančiųjų jaunų žmonių: diplomo besituokiant, kaip subrendimo įrodymo. Nuo čia ir prasideda visos šiandieninės tėvų bėdos dėl neklausnių vaikų. Nesubrendę tėvai negali užauginti klusnių vaikų. Mat, vaikui reikia subrendusių suaugusiųjų aplinkoj suformuoti šalia kūno, dar ir antrą savo prigimties dalį — savo asmenybę.

Asmenybė — tai dvasinė vaiko prigimties dalis. Jo asmenybė esti apsupta jo šeimos ir aplinkinių dvasinių nuotaikų taip, kaip kūnas esti apsuptas gamtos jėgų — fizinės aplinkos. Vaiko asmenybė plinta dviem kryptimis: 1) Individualumo ir 2) Socialumo. Tomis dviem kryptimis vaikas turi vystytis ir augti į pilnutiniai subrendusį žmogų — į žmogų, pajėgiantį teisingai galvoti, kūrybiškai dirbti ir visuomeniškai jausti. Tokie žmonės, tapę seneliais ar jaunavedžiais bei vakų turinčiais tėvais, gyvena vieni su kitais santaikoje ir savo bei kitų vaikų ugdyd pedagogiškai tikrai, morališkai teisingai ir psichologiškai atsakančiai. Nebus tada tokių klaidų, kaip dabar pasitaiko tarp mamų — anytų ir marėčių, vaikus auklėjant. Nebus tada ir neteisingų patarėjų, kaip dabar mūsų spaudoje pasitaiko, girdi, "reikia išsiaiškinti marčioms su anytomis jų klaidas — ir vaikų auklėjimas susitvarkys". Deja, taip lengvai — be sunkaus darbo šita sunkenybė neišsprendžiama: reikia išsiauginti subrendusių žmonių — tik tada bus galima tinkamai vaikams padėti. Tada vaikas bus brandinamas teisingai, ar močiutė, ar motina vaiką globos. O žmonių tinkamas brandinimas yra kruvino prakaito reikalaujantis darbas. O taip dirbti gali tik pilnai subrendęs žmogus. Čia mes ir prieiname uždara ratą: tinkamai vaikus brandinti pajėgia tik subrendusieji, o pastaruosius išugdo irgi tokie patys. Todėl nieko geresnio vaikų auklėjime mes nepasieksime tol, kol mūsų bent dauguma nepateks į minėtą ratą — kol bent minimaliai subręs, kol tik taip subrendęs ims vaiką ugdyti.

Juk dabar kiekvienas esam liudininkais nesubrendusių tėvų elgsenos, kai jie už jų vaiką dėl jo neklausnumo daromą pastabą, ima beveik akis tau draskyti. Neklusniam vaikui girdint tokie nesubrendėliai tėvai tvirtina: — Mūsų vaikas geras, jis taip blogai negali elgtis. Tokioj ir panašioj nesubrendusių tėvų globoj augęs vaikas vystosi ne tik nepaklusniu, bet ir visuomenei ir sau pačiam pavojingiu.

Vaiko asmenybės maistas

Individualumo kryptimi vystydami vaikas nori savarankiškumo, — jis nori išugdyti pasitikėjimą savimi. O socialumo kryptimi augdamas vaikas reikalauja meilės, pri-

pažinimo ir įvertinimo. Šitie dveji dalykai yra maistas vaiko asmenybės brandimui. Savarankiškumo ugdymas stiprina individualybę. Iš kitos pusės — meilė. Tas įveda vaiką į socialinį gyvenimą.

Jeigu kuri nors minėtų aplinkos sąlygų vaikui yra atkirsta — jisai nepatogiai pasijunta, jis pradeda maistą kelti. Kodėl jis taip elgiasi? Todėl, kad atsiranda gresmė jo gyvybei, jo vystimuisi. Juk, panašiai vaikas nerimauja, blaškosi, kai jam būtino jo gyvenimui deguonies trūksta, pvz. susirgus plačių uždegimu.

Taigi, šiandien visi norėdami sau ir savo vaikams kuo geriausiai pasitarnauti, eikime naudingiausio darbo dirbti, patys save pilnutiniais žmonėmis brandindami ir vaikui visokeriopai kūrybingą aplinką

ruošdami. Kito kelio į žmogaus laimingą gyvenimą nėra. Tėvai turi būti atitinkamai pasiruošę tinkamam vaiko ugdymui. Visa vaiką supanti aplinka turi būti kūrybiškumui palenktą: vaikas nuo gimimo iki sukuriant šeimą neturi susidurti su įvairiupu suaugusiųjų nesubrendimu: nesantaika, svaigalais, rūkalais, nekūrybišku laiko leidimu ir pan. Vėsi turime persiorientuoti — nuo kad ir gražaus žodinio vaiko ugdymo turime kypti į tinkamą pavyzdžių vaiko veikimą. Mat, vaikas pasisavina tai, ką jis mato. Šitokio pasisavinimo iš vaiko jokie įtikinimai neatims. Tad, tvarkykimės mes patys, tada mūsų vaikai paklusnūs augs mums jų žodžiais paklusnumo net nemokant.

Pasiskaityti: prof. A. Liaugminas, Ph. D. Neklusnus vaikas — Alvudo leidinys Nr. 2.

Europos vandens pašliužų čempionas Gerhard Rainer praktikuojasi, kad galėtų dalyvauti Anglijoje, Bedford vandenyse, vykstančiose rungtynėse. Jis panašiai šliužinėja kiekvieną dieną.

COSMOS PARCEL EXPRESS CORPORATION

PRANESA, kad sudarė naują sutartį su V/O Vnešposyltorg priimti MAISTO PRODUKTŲ siuntinių dovanas giminėms gyvenantiems SSSR.

Pristatymas skubus iš maisto sandėlių, esančių Sovietų Sąjungoje. Kainos prieinamos.

Pageidaudami katalogų, kreipkitės į bet kurį mūsų skyrių arba į vyriausią įstaigą:

45 West 45th Street,
New York, N. Y., 10036, Room 1101
Tel. CI 5-7905

DONALD PETKUS

ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS

NAUJA KOPLYČIA
MARQUETTE FUNERAL HOME
2533 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345

TOWnhall 3-2108

Pilnas laidotuvių aptarnavimas, įskaitant karstą ir pašnaudojimą mūsų gražiom kopolyčiom, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$945.00; \$975.00; \$990.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti kopolyčioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS
MASINOMS PASTATYTI AIKSTĖ

Lietuviams teikiama šios rūšies patarnavimus 30 metų.

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Dėl J. Bertulio keliamų minčių

Reikia pažinti realybę

Menas, kuris išreiškia gyvenimą, yra paslaptingas, kaip ir pats gyvenimas. Jis išstruktūruotas iš visų formulių.

Elie Faure

Š. m. gegužės mėnesį „Naujienu“ atkarpoje per keliolika numerių ėjo komp. J. Bertulio pasisakymas ir toliau sekė daug medžiagos, surinktos iš įvairių mūsų spaudoje pasirodžiusių straipsnių, parašytų įvairių autorių įvairiomis progomis, antrašte „Tautiškoji dvasia mene“. Kai kurie tų straipsnių autoriai rimtai, kiti nerimtai, su sarkazmu kalba apie modernųjį meną; dar kiti — grūbiai paneigia realizmą ir kartu tautinį meną.

Komp. J. Bertulis jau anksčiau spaudoje kėlė mintį dėl modernaus ir konservatyvaus meno, ragindamas menininkus apie tai pasisakyti, kaip jie galvoja. Rašiusieji pasisakė skirtingai. Vieni teigia, kad reikia tikroju menu laikyti realizmą, kad reikia laikytis mūsų visuomenėje prigijusių tradicijų. Kiti buvo objektyviškesni, — vertina tikrai meną, nežūrint, ar jis būtų modernus ar ne. Komp. J. Žilevičius „Drauge“ apie modernųjį meną pasisakė labai abjektyviai, konstatuodamas ir šių dienų civilizacijos mums daromas įtakas.

J. Bertulio idėją bendrai apie meną, reikia sutikti kaip švietimo ir savo tautinių tradicijų tęstinumo reikalą, tačiau tai ne viskas: mums reikia naujos kūrybos, mūsų gyvenimo reprezentacijos. Bertulis ir pats pasisako esąs realizmo šalininkas bei konkrečių meno formų gerbėjas.

Išspausdintieji straipsniai, kuriuose buvo plačiai pasisakyta, toli gražu šios problemos neišsprendžia. Šis klausimas ir toliau diskutuotinas ir, gal būt, nebaigiamas. Žinoma, kritika neturėtų reikšmės be diskusijų, o kur nėra diskusijų, ten nėra dėmesio vertas dalykas. Kritika padeda sudaryti sąlygas naujoms diskusijoms, kurios gali iškelti nepermatytų dalykų, dažnai sudarydamos sąlygas naujai kūrybai.

Jeigu tauta neatsizada savo tautinės kultūros ir kitų tautinių savybių, tai į tą kultūrą būtina įeina ir menas ir visa kita, kas mums yra sava ir brangintina. Bet ar galima visą laiką tenkintis tik tradiciniu lietuvišku menu, nepapildant jį nauja kūryba, ypač kai gyvenimas svetimame krašte supa mus naujais aspektais ir laipsniškai pripratina prie nau-

jų gyvenimo sąlygų, net patogumų? Neturime šaltinių tautiškumo dvasiai gaivinti ir nevienodos mes nuomonės apie tautinį meną. Didžioji visuomenės dalis galvoja, kad tautinis menas privalo būti toks, koks buvo, kuris eina jau į istorijos lapus. Tautinis menas turi kurtis iš gyvenančios kartos, iš naujų jėgų ir tautiško nusiteikimo, bet nekartoti sukietėjusių senų stilių. Tai būtų kopijavimas to, kas jau kitų buvo padaryta. Moderniojo meno šalininkai žino, kad mes pasaulinio meno sąjūdyje dalyvaujame, bet nevadovaujame: tikrai sekame, kad neatsiliktume. Be to, mums dar daug ko reikėjo ir pasimokyti iš kultūringesnių tautų. Mums reikia geriau pažinti realybę ir save. Išmintingas kinietis Lao-Kung sakė, kad „tikras menininkas yra tas, kuriam buvo lemta paliesti amžinybės siūlą“. Mūsų Čiurlionis buvo tas, kuris galėjo paliesti „amžinybės siūlą“ ir parodė mums, kas yra tautiškoji dvasia mene. Čia norėtusi pateikti vieną gražų velionio Hendrik Willem Van Loon išsireiškimą apie kūrybą:

„Žmogus net savo išdidumo momentais yra mažas ir silpnas sutvėrimas, save palyginus su dievais, nes dievai kalba jam per savo kūrybą. Žmogus bando atsakyti į klausimą, jis bando save pateisinti ir, tas atsakymas į jo paties klausimą — tas pasiteisinimas iš tikrųjų yra menas.

„Kitas žodžiais, kad būtų aiškiau, ką aš noriu pasakyti, jūs, pvz. išeinatė į laukus, kopiate į kalną, kur skaisti saulė šviečia, kur dangus tamsiai mėlynas ir keletas padrikų baltų debesėlių. Vėjas ošia pro eglių šakas, o pasaulis virpa gyvenimu, jūs tada jaučiatės bejėgis ir beviltis prieš šią neapsakomai didingą ir žavingą pasaulį, kurį sukūrė Dievas. Bet jeigu jūsų vardas būtų Joseph Haydn, ir jeigu jūs galėtumėt išreikšti savo vidinius jausmus garsais, tada jūs eitumėt namo ir sukompunotumėt tą oratorijos dalį, kuri prasideda žodžiais: 'Dangus apreiškė'... O kai kūrinys būtų užbaigtas ir jūs būtumėt nuolankios sielos, kaip anas didysis austras, tai atsiklauptumėt ant kelių ir padėkotumėtė Kūrėjui, kad Jis jums leido patirti šitas emocijas.

„O kai jūsų himną mielai giedotų visame pasaulyje, ir visas pasaulis jus paskelbtų dideliu menininku, tada jūs, gal būt, pasitrauktumėt į ramų

kampelį savo kambarėly ir sakytumėt: 'Matai, brangusis Viešpatie, dabar yra kitaip, negu tada, kai aš ėjau per laukus — tas yra mano atsakymas, mano Viešpatie. Aš nesu absoliutiškai bejėgis.'"

Čia nieko pridėti negalima.

Atrodo ironija, kad mūsų laikais genijams premijų neduoda. Žalia dvasinė atmosfera su pradžia XX a. nuvedė į tankias džungles. Modernusis menas neturi kontakto su gyvenimu. Tikrai iš paviršiaus atrodo, kad pavaizduoja mūsų civilizacijos faktus, tą realybę, kokia iš tikrųjų yra. Premijos duodamos ir nemokšoms, kurie sugeba praveisti keistus stilius, nors tie stiliai jokios vertės neturėtų. Premijas gauna bičiulystės parama. Konkretūs aspektai ir būtini realūs dalykai dažnai apleidžiami. Ima pagunda daryti tai, kas yra lengviau, o paliekama tai, kas yra sunku ir sudėtinga. Chicagos universiteto ekonomijos profesorius Theodore O. Yntema š. m. gegužės 2 d. „Daily News“ rašydamas švietimo reikalais, nurodo bauginančių faktų apie mūsų civilizacijos nepsatovumą. Jis sako:

„Žmogaus žinojimas toks platus, kad jis negali net apsiriboti. Jam reikia pačiam išmąstyti ir apsispręsti, kai mokslas į visas puses plinta sprogimo tempu. Naujas mokslas egzistuos, o specialybė ir patyrimas vis atsiliks ir neturės reikšmės. Jeigu jūs nors valandėlei sustosite mokėtis, atsidursite intelektualinių atmatų dėžėj.“

Tautiškoji dvasia mene

Iš p. J. Bertulio straipsnių anksčiau spaudoje pasirodžiusių, gavau įspūdį, kad bazuojamasi tikrai dailėje „tautiškoji dvasia“. Jeigu neklystu, tai šioj srityje mažiausia rasime nuoširdumo savo tautiniam menui (dailėj). Mes net nepamoke padirbti tokių dievukų, kokius dirbo lietuvis dievdirbis. Taip. Mes mokame dar gražiau nukopijuoti. Bet tai nėra originalas, nėra kūryba, anot Van Loon, kaip ano ikvėpto austro.

Liaudies dainas, tiesa, mėgstame ir dainuojame dėl to, kad jas visa Lietuva kūrė ir dainavo, savo neperdėtus vargus ir džiaugsmus išsakyti norėjo. Tas liaudies balsas kilo iš liaudies realaus gyvenimo be metaforų, be melo, todėl šis epas gyvas ir šiandien, galima sakyti, liaudies menas, tai lietuvių tautos klasika, nors tarp tautiniam markete neturi didelės reikšmės. Lietuvių liaudies menas esmėje yra labai savotiškas, senas, originalus ir kuklus. Mūsų akimis žiūrėnt, net ir naivių epizodų yra pvz. vestuvių ceremonijose. Kas šiandien Amerikoje norėtų tokias formalias vestuves ruošti, kokias keldavo Lietuvoje? Ten taip pat dainuodavo vestuvinės dainas, pritaikintas momentui. Tos dainos pasako gyvenimo tiesą. O už tiesą nieko nėra teisingesnio.

M. Šileikio pieštas Uršulės Žukauskienės, Čiurlionio galerijos mecenatės, portretas.

Tautiškoji dvasia ne tik mene, bet ir kasdieniniame gyvenime labai svarbi, nes mes norime būti kitų pastumdėliais ir kęsti svetimą jungą. Kovojaime už savo teises, kaip tauta, turinti teisę nepriklausomai gyventi. Norime, kad ir mūsų vaikai būtų lietuviai. Būdingas pavyzdys čia pat Chicagoje, kai Marijos Aukštesniosios Mokyklos lietuviškos abiturientės praėjusį pavasarį diplomų įteikimo iškilmų metu partizanaiškai slapta atsinešė rūtų šakelių ir jas padėjo prie Marijos statulos, pareikšdamos jai pagarbą. Tautiškoji dvasia mūsų jaunimo tarpe nėra užgesusi. Iš tėvų perimti tautiniai papročiai bei susipratimas verčia mus gerbti tautos vertybes, kartu ir save.

Tautiškoji dvasia slopinančias sąlygas sudaro aplinka (ir mes patys), todėl nestebėtina, kad jaunimas pamėgsta laukinišką muziką, persiima bytnišką „idėjom“ ir jiems atrodo, kad taip reikia. — tai jų pasaulis. Tautiškoji dvasia mene yra būtina, tikrai kad būtų nuoširdi ir kūrybinga. Kad nebūtų tuščiažodžiavimo sentimentų sąskaiton. Kai modernus vaizdinis menas neturi visuomeninės temos, kokią turėjo Renesanso menas, tai jis yra asocialus, net subjektyvus. Bet atmetus visokius žonglieriavimus, modernus vaizdinis bei funkcionalis menas kūrta nuostabiai gražias, išradingas formas bei randa tinkamą vietą bažnyčiose ir kitur. Iš tautodailės galima išvesti moderniškas formas architektūroje ir kitur.

Šiuo atveju padariau keletą užuominų, turėdamas galvoje tą faktą, kad gyvenimas verčia mus rimtai pažinti realybę. Geriau eiti su pažanga, negu žiūrėti atgal. Anot Yntemos, atsilikusius išmeta atmatų dėžėn.

(8.)